

Käesolev aruanne on mõeldud ainult tellijale kasutamiseks. Uurimisasutuse loal ning selle nime nimetamisel võib tellija avaldada uurimistulemusi enda kohta, seejuures konkurentide mainet kahjustamata.

VALIMISSÜSTEEM JA -KÄITUMINE

Jaanuar 2002

Kvalitatiivuuring

RIIGIKOGU KANTSELEI

09.01.2002

Tiina Hakman

SISUKORD

SISUKORD	1
1 SISSEJUHATUS	3
1.1 Uurimuse eesmärk	3
1.2 Uurimuse meetodika ja toimumine	3
1.3 Valim	3
1.4 Fookusgruppide abimaterjalid	3
1.5 Märkused	3
2 KOKKUVÕTVAD JÄRELDUSED	4
3 KODANIKUKS OLEMINE	6
4 RIIGIJUHTIMISE STRUKTUURID	8
Paide grupp	8
4.1 Institutsioonidega seotud ettekujutused	8
4.2 Juhtimisstruktuur	9
Tallinna grupp	10
4.3 Institutsioonidega seotud ettekujutused	10
4.4 Juhtimisstruktuur	11
5 RIIKLIKE INSTITUTSIOONIDE USALDUSVÄÄRSUS	12
5.1 Kokkuvõte	13
6 VALIMISKÄITUMINE	14
6.1 Valimiste tähendus	14
6.2 Isiku vs erakonna valimine	14
6.3 Muud valimisprintsüübid	15
6.4 Valimislubadused	16
6.5 Erakondade eelnevate aastate teod	17
6.6 Erakondade maailmavaateline suundumus	17
6.7 Valimiste-aegsed reklaamikampaaniad	17
6.8 Valimisotsuse ajastatus	17
6.9 Riigikogu vs omavalitsuse valimised	17
6.10 Valimisusu taastamine	18
7 VALIMISSÜSTEEM	19
8 ETTEKUJUTUSED RIIGIKOGU LIIKMETEST	21
8.1 Kokkuvõte	21
8.2 Film vastajate peades kaadrite kaupa:	22

9	SPONTAANSELT MEENUNUD RIIGIKOGU LIIKMED.....	29
9.1	Paide grupp.....	29
9.2	Tallinna grupp	29
10	TAUST: OLULISED SÜNDMUSED, TEEMAD JA PROBLEEMID VASTAJATE ELUS.....	30
11	VALIMISLUBADUSTE ATRAKTIIVSUS	31
11.1	Paide grupp	31
11.2	Tallinna grupp.....	32

LISAD:

Kvalitatiivuuritud uurimusmeetodina

Vastajate nimekiri

Ankeedid

Diskussioonijuhend

1 SISSEJUHATUS

Käesolev aruanne on koostatud ES Turu-uuringute AS poolt detsembris 2001 läbiviidud fookusgrupiuringu põhjal.

Aruanne esitatakse tellijale **Riigikogu Kantseleile**.

1.1 Uurimuse eesmärk

Uurimuse eesmärgiks oli uurida valijate suhestatust kehtiva valimissüsteemiga ning suhtumist valimissüsteemi muudatustesse.

1.2 Uurimuse meetodika ja toimumine

Uurimus viidi läbi kahe fookusgrupiintervjuuna. Üks intervjuu kestis 2 tundi. Intervjuud lindistati videole. Esimene fookusgrupiintervjuu toimus 17. detsembril 2001 Paines. Teine fookusgrupiintervjuu toimus 18. detsembril 2001 Tallinnas. Uurimuses osales 13 vastajat, kellest 5 olid mehed ja 8 naised.

1.3 Valim

Fookusgrupiurimuse sihtrühmaks olid n.ö. "täbiloike-kodanikud" – keskmine haridustase, keskmine sissetulek, vanus 25-45 aastat. Vastajad pidid olema vähemalt korra käinud Eesti iseseisvusperioodil valimas ja nad ei tohtinud kuuluda mõnda poliitilisse erakonda. (vastajate nimekiri ja värbamisjuhend lisas).

1.4 Fookusgruppide abimaterjalid

Ankeedid (vt. lisas)

1.5 Märkused

Kaldkirjas tekst tähistab tsitaate vastajatelt ning vastajate sõnastust.

2 KOKKUVÕTVAD JÄRELDUSED

Vastajate kodanikuteadvuse tase on madal. Kodanikuks olemine tähendab nende jaoks eelkõige maksude maksmist ja valimiste ajal oma arvamuse väljendamist.

Vastajate suhtumist poliitikasse ja poliitikutesse kujundavad massimeediast üle võetud stambid ja stereotüübid. Kui fookusgruppides teemasid sügavuti käsitleda, siis tuleb tihti ilmsiks nende stereotüüpide pealiskaudsus ja vastuolulisus, mis loob rühmaintervjuus osalejates ebakindlustunde ning raskendab probleemide ratsionaalset arutelu.

Nii valitseb ka vastajate ettekujutust Riigikogust ning Riigikogu liikmete tööülesannetest meedia poolt loodud pilt. Tavaline riigikogu liige on riiakusele kalduv inimene, kes ei huvitu istungitel aktiivsest osalemisest. Riigikogu liikme töösse süvenemine muutis aga vastajad palju mõistvamaks ning soosivamaks liikmete suhtes. Vastajad nimetasid üllatusena, et Riigikogu liikmed esindavad riiki rahvusvahelises suhtlemises ja Riigikogu on tasakaalustav, konflikte ennetav jõud ühiskonnas.

Riigikogu puhul on teada eelkõige tema seadusandlik funktsioon. Samas on seaduste abstraktsuse tõttu Riigikogu võrreldes teiste institutsioonidega vastajate teadvuses kahvatum.

On ju ka vastajate side Riigikogu liikmetega nõrk. Vastajad heitsid ette, et saadikud ei esinda valijate huve. Paide vastajad väitsid küll saadikuid kohtuvat oma valijatega, kuid seda ainult uuesti valitud saamise eesmärgil. Tallinna vastajad ei teadnudki üldse, kes saadikuna nende huve esindab.

Huvide esindamine tähendas vastajate jaoks eelkõige nende elujärje parandamist. Samas ei osatud sellel tasandil arutleda, kuidas valimiste kaudu aidata kaasa oma elu paremaks minemisele. Valimised on vastajate jaoks eelkõige arvamuse avaldamine ja vähem võimalus midagi mõjutada. Pärast hääle andmist kaob valitud kandidaadiga seotud huvi ning side.

Valimisotsuse tegemisel lähtub enamus vastajatest erakonna-isiku sümbioosist. Ainult isikuomadustest lähtuvalt enamus vastajaid oma häält ei anna – isikut nähakse suuresti erakonna idee kandjana. Oluline mõjutegur on ka erakonna eelnevate aastate teod. Samas ei tee neid tegusid erakond üldiselt, vaid ikka isikud erakonnast.

Samas puhtalt erakonna – põhiselt oma otsuseid siiski pigem ei tehta. Vastajatele jäid erakondade maailmavaatelised suundumused kaugeks ning valimislubaduste vastu puudub järjepidev huvi.

Valimiste korralduse teema keerulisus ja vähene aktuaalsus momendil muutis selle teema vastajate jaoks vähe atraktiivseks. Vastajad ei suutnud ette kujutada, milline mõju võiks ühel või teisel valimisseaduse muudatusel olla nende tahte esindamisel valitud esinduskogudes. Nad ootavad võimuorganite head ning tõhusat tööd ega pööra tähelepanu sellele, milliste reeglite järgi käib valimine.

Uurimustulemuste põhjal saab aga järeldada, et valimisseaduse muudatused peaksid aitama tugevdada sidet valija ja tema huvide esindaja vahel. Üleriigiliste nimekirjade kasuks räägib asjaolu, et valijal on võimalus hääletada talle tuntud ning sümpaatse kandidaadi poolt. Sel viisil oldaks ka rohkem teadlikud valitud kandidaadi edasistest tegemistest. Valimisringkondade nimekirjad annaksid võimaluse tuntud ja teade maapiirkondade kandidaatidele pääseda Riigikokku.

3 KODANIKUKS OLEMINE

Kodanikuks olemist ei osanud vastajad enda jaoks sügavamalt defineerida. Samuti ei näinud vastajad olevat endal kohta riigivalitsemise struktuuris.

Vastajate kommentaarid:

-...paneks ennast hästi kaugele sellest struktuurist...tegelikult ega see meie hääl midagi suurt ei muuda...

-...ma ei näe ennast seal struktuuris – ma ei ole seal...

-...valimiste kaudu olen ainult kübekese seal olemas...üks killuke seal...

-...rahvas on mingi passiivne enamus, kes ei oska oma jõudu koondada, et midagi muuta...kõik on omaette, pole sellist ühtset jõudu...

Kodanikuks olemine avaldus vastajate jaoks järgmistes aspektides:

- maksude maksmine
- valimas käimine – oma arvamuse korra nelja aasta jooksul avaldamine
- soovi korral võimalus ise kandideerida

Kodanikeühenduste idee oli vastajate jaoks kaugel ning kahtlane. Kodaniku rolli tajusid osalejad pigem riigi kui ühiskonna vaatenurgast.

Kodanike iseorganiseerumises mingite probleemide lahendamiseks näevad vastajad algusest peale sisalduvat poliitilise võõrandumise alget – initsiatiivgrupi juht teeb oma erakonna ja tekivad nagu muud, grupi algsetest huvidest erinevad huvid.

Väljavõtte diskussioonist:

Moderator: kuidas te suhtute sellesse, et tulete kodanikena kokku ja hakkate mingi ühiskondliku probleemiga tegelema?

Vastajad:

-...siis tekib grupp ja grupil on liider...ja liider teeb varsti erakonna...ja siis ta on selle grupi jaoks kadunud inimene...

-...ma kujutan ette, et kõik need erakonnad ja grupid on kokku tulnud mingi hea eesmärgi pärast, mingil põhjusel see asi kaob lõpuks mingisse üldisesse jamasse...

- ...sest kui ma olen väikse grupi liider, siis ma tahaks olla juba suure grupi liider ja siis ma tahaks juba parlamenti saada...
- ...rahvast ühendab mingi üks mõte, kõik enam-vähem teavad seda ideaali...nii kui hakkavad midagi koos tegema, siis ei ole enam rahvas, siis on erakond...
- ...ma olen seda mõelnud, aga ma ei saa aru, miks see nii on...
- ...probleemide lahendamine poleks kodaniku küsimus...kui tuleks kodanikena kokku, siis on meil politsei kohe kraes, et oleme riigi keerajad, kui me hakkame valitsuse tööasju üle võtma...
- ...siis saab meist ju uus grupeering, uus partei või erakond...

4 RIIGIJUHTIMISE STRUKTUURID

**Riigijuhtimise struktuuri ettekujutuste uurimisel lähtuti teadmiste tasandi asemel emotsioonide tasandist. Grupitöö tulemusena koostati riigijuhtimise struktuur. Abimaterjalideks olid seejuures erineva suurusega erinevat värvi värvilised paberid. Grupis institutsioonile valitud paberi suurus pidi väljendama grupi suhtumist selle institutsiooni tähtsusesse. Värv pidi väljendama grupis selle institutsiooni poolt esile kutsutavaid emotsioone. Seejärel paluti grupil paigutada paberilehed tahvile lähtudes võimutsentrumi printsiibist – mida lähemal keskpunktile, seda olulisem institutsioon riigijuhtimise struktuuris. Grupp ei pidanud konsensust saavutama, mille tõttu on mõnel institutsioonil mitu suurust ning värvi.*

Paide grupp

4.1 Institutsioonidega seotud ettekujutused

- Riigikogu

suur – tähtis

roosa – selgroota vihmauss

sinine – kaine värv - asjalik, ratsionaalne, kaine toimimine

- Valitsus

suur – võim võimaldab seda

tugevam värv kui riigikogu

sinine – igav, emotsioonitu, külm

punane – igaüks on kange mees või naine; igaüks oma asja eest

punane – mida nemad otsustavad, seda on raske ümber muuta

- President

suur - sümbol

väike – otsest võimu ei ole, esindaja roll

roheline – rahulik, turvaline

- Erakonnad

väikesed ja punased – väikesed ja tigidad; kaklevad kogu aeg

- Omavalitsus

väike

suur – kohalikul tasandil otsustab tema

roheline – kodune

4.2 Juhtimisstruktuur

Võimutsentrumis on valitsus – võtab otsuseid vastu ; kuidas nemad ütlevad, nii see asi on ka

Paremal käel – riigikogu

Vasakul käel - president

Ümberringi - erakonnad

Rahvale kõige lähemal - omavalitsused

Riigijuhtimise struktuur /Paide/

OMAVALITSUS

ERAKONNAD

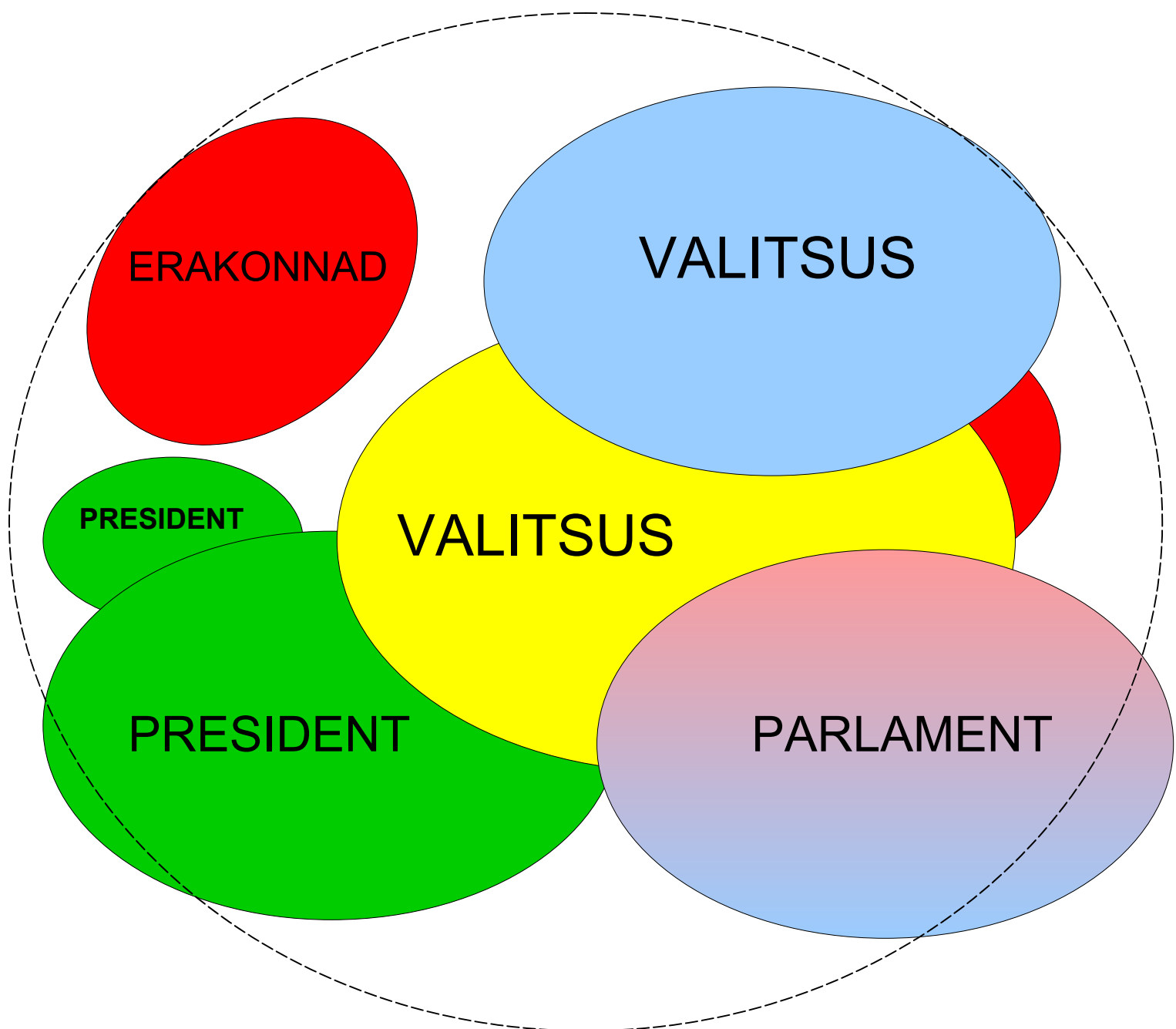
VALITSUS

PRESIDENT

VALITSUS

PRESIDENT

PARLAMENT

Tallinna grupp

4.3 Institutsioonidega seotud ettekujutused

- Riigikogu

suur

halli värvi

roheline – *rahulik ja ei tee midagi; üritavad sellist rida, mis on positiivne; neutraalne, ei tee midagi, eksisteerib lihtsalt*

sinine – *intensiivsem; ikka vaidlevad ja võtavad seadusi vastu*

- Valitsus

suur

kollane – *nagu väikesed lapsed seal*

punane – *võtab ikkagi seadusi vastu*

- President

väike - *ei otsusta midagi*

punane – *praeguse presidendi taust*

- Erakonnad

suur – *parlamendi erakondadel suur roll*

väike – *parlamendist väljas olevatel erakondadel vähe mõjuvõimu*

roosa – *lähevad kaklema; nagu lapsed seal - beebi tagumik*

- Omavalitsus

väike – *roll väike*

roheline – *pehme, ei ole nii intensiivne, rahvale lähemal*

4.4 Juhtimisstruktuur

keskel – valitsus, peaminister

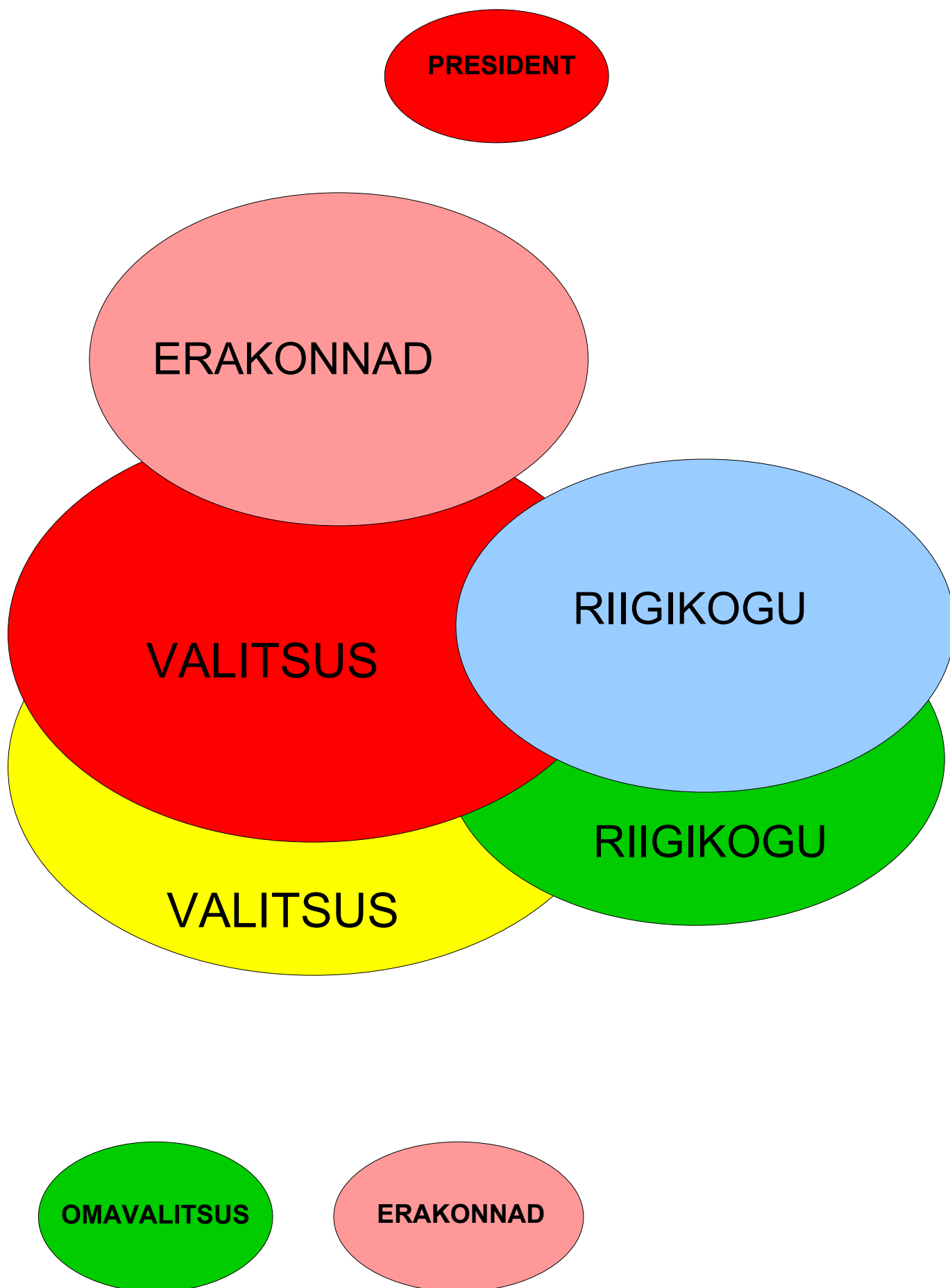
paremal käel riigikogu

president vaatab kõrvalt; üleval kõige peal

omavalitsused on kõige kaugemal

erakonnad – rahale lähedal; parlamendi erakonnad kõige peal, teised kaugemal

Riigijuhtimise struktuur /Tallinn/

5 RIIKLIKE INSTITUTSIOONIDE USALDUSVÄÄRSUS

Paide

1. president
2. kohus
3. ametiühingud
4. ajakirjandus
5. Eesti Pank
6. valitsus
7. erakonnad
8. riigikogu

Tallinn

1. president
2. riigikogu
3. Eesti Pank
4. kohus
5. ajakirjandus
6. valitsus
7. ametiühingud
8. erakonnad

Kõik vastajad:

1. president
2. kohus
3. Eesti Pank
4. ajakirjandus
5. ametiühingud
6. riigikogu
7. valitsus
8. erakonnad

5.1 Kokkuvõte

Kõige suurema võimu teostajana riigis tajusid vastajad valitsust, kelle suhtes oldi samas kriitilised. Mõlemas grupis jäi valitsus kolme kõige vähem usaldusväärse institutsiooni hulka. Tallinna grupp väljendas oma rahulolematust ministrite tööga. Valitusele heideti ka ette liigset omavahelist kemplemist.

Omavalitsused tundusid osalejatele kõige rahvalähedasemad.

Presidendile omistasid vastajad eelkõige sümboli rolli. President teenis vastajatelt ka kõige usaldusväärsema institutsiooni tiitli.

Kõige negatiivsemalt suhtusid vastajad erakondadesse. Mõlemas grupis jäid erakonnad usaldusväärsuselt viimastele kohtadele. Erakondade põhitegevus tundus vastajatele olevat raha pööritamine ja üksteisele jala ette panemine. Uurimus toimus samaaegselt võimukriisiga Tallinnas, mida Paide grupi vastajad nimetasid ka viimase aja olulisima sündmusena päevapoliitikas.

Riigikogu ei olnud Paide grupi jaoks üldse usaldusväärne ja Tallinna grupi jaoks presidendi järel usaldusväärsuselt teisel kohal. Üldine arvamus oli, et Riigikogu on riigis valitsuse parem käsi. Vastajad tajusid riigikogu olulist rolli seadusloomes, samas jäi riigikogu teiste eelpool nimetatud institutsioonide kõrval kahvatumaks. Punast värvi ei pakkunud riigikogule keegi.

Tallinna grupis meenus Riigikogu riigi juhina alles viiendana.

6 VALIMISKÄITUMINE

6.1 Valimiste tähendus

Valimisi mõtestasid vastajad enda jaoks mitte niivõrd võimalusena mõjutada riigi valitsemist, kui võrd oma arvamuse väljendamisena.

Vastajate kommentaarid:

...see on see hetk, kui ma tunnen end riigi kodanikuna...et minu hääl läheb ka...

...täpselt – ma tunnen, et see hetk olen ma tähtis...

...ja minust hoolitakse...kord nelja aasta jooksul tunnen seda...

...ainuke võimalus arvamust välja öelda...kord viie aasta jooksul on sind vaja...

...mõtlen, et kui mina oma arvamust ei ütle ja keegi teine veel ei ütle, siis on varsti nii, et mitte keegi ei ütle... oma arvamuse peaks ikka välja ütleva...

6.2 Isiku vs erakonna valimine

Mõlemas grupis väitsid mitmed vastajad, et seavad valiku tegemisel esiplaanile erakonna. Paar vastajat jäid lõpuni sellele seisukohale, et nende eelistus on ainult erakonna-põhine. “*Erakonnal on oma programm, millele tugineda ja erakonda valides on kontrollimise, jälgimise võimalus olemas*”, põhjendas üks selline vastaja oma seisukohta.

Tegelikkuses taandub see ikkagi isikute valimisele. Kui näiteks erakonnal, kelle poolt soovitakse hääletada, pole antud ringkonnas sobivat kandidaati, võib eelistus kanduda ka koloriitsema isikuga esindatud erakonnale. Isikud kannavad suuresti erakonna ideed vastajate jaoks ja mitte niivõrd erakondade programmid.

Vastajate kommentaarid:

...olen kogu aeg erakonda valinud...esimesel valimisel oli aga see isiklik sümpaatia...aga see isik on jäänud minu lemmikerakonda ja nüüd vaatan ikka erakonna tasandil...ma arvan, et alguses olidki nad üksikisikutena...nendest üksikisikutest said erakonnad...

...isikut valin põhiliselt, aga ta esindab ka tegelikult erakonda...ma eeldan, et ta esindab ikka mingi grupi arvamust...

...ma vaatan rohkem isikut, kes midagi teinud on ja siis teisena mõtlen, kuhu ta kuulub...pole ju juttu, et erakond tegi seda või teist...ikka isikud teevad...isik mõjutab erakonna kuulsust...

...viimati läks Mõis parlamenti, tema mõjutas palju Isamaaliidu poolt hääletama, tal oli kuulsus...kas ta nüüd pärast nii palju ära tegi...isik mõjutab palju...

Üks osa vastajatest olid ka veendunud isiku valijad:

...isikut valin – näen, et inimene on tark, ta on huvitav, tal on uued ideed, siis ta ei saa ju olla ometi mingis päris hullus erakonnas...

Kandidaadi valikul lähtutakse:

- sellest, mida tema kohta kirjutab ajakirjandus
- millise mulje jätvavad tema kõned ja avalikud esinemised
- milline on tema tööalane karjäär, erialased saavutused
- erakonnast, kuhu kandidaat kuulub

6.3 Muud valimisprintsiibid

Järgmised olulisemad valimiskäitumise printsiibid on erakonna eelnevate aastate tegudega arvestamine ning lähtumine erakondade lubadustest probleemide lahendamiseks ning ühiskonnaelu paremaks korraldamiseks.

Ankeedi põhjal ilmneseid järgmised tendentsid:

Paide grupp:

- Lähtun hääle andmisel erakondade lubadustest probleemide lahendamiseks ning ühiskonnaelu paremaks korraldamiseks – *3 vastajat*
- Arvestan hääle andmisel ka erakonna eelnevate aastate tegusid – *3 vastajat*
- Lähtun hääle andmisel erakondade maailmavaatelistest suundumusest/programmidest – *1 vastaja*
- Lähtun hääle andmisel erakonna hetkeseisust – *1 vastaja*

Tallinna grupp:

- Arvestan hääle andmisel ka erakonna eelnevate aastate tegusid – 5 vastajat
- Lähtun hääle andmisel erakondade lubadustest probleemide lahendamiseks ning ühiskonnaelu paremaks korraldamiseks – 4 vastajat
- Lähtun hääle andmisel erakondade maailmavaatelistest suundumusest/programmidest – 3 vastajat
- Valimiste-aegsed meediakampaniad aitavad mind hääletamisotsuse tegemisel - 1 vastaja

6.4 Valimislubadused

**Vastajatel paluti täita diskussiooni alguses ankeet valimislubaduste kohta.*

Kõige atraktiivsemad lubadused olid vastajate jaoks:

- Turvalisuse ja avaliku korra tagamine, võitlus kuritegevusega
- Hoolitsus Eesti erinevate piirkondade ühtlasema arengu eest, investeeringute suunamine vähemarenenud maakondadesse
- Inimestele teenimisvõimaluste (uute töökohtade) loomine
- Abinõud Eesti rahva iibe tõstmiseks, lastega perede toimetuleku parandamine – tulumaksusoodustused, abirahade süsteem
- Hoolitsemine nende eest, kes ise endaga toime ei tule – sotsiaalse ja toimetulekutoetuste suurendamine

Samas tõdesid osalejad, et valimiste hetkel on lubadused ja erakondade omavahelised suhted väga olulised. Pärast valimisi suundub aga tähelepanu poliitikalit mujale – elulisematele probleemidele. Nii ei oskagi tavavalija analüüsida ning otsustada, kas üks või teine poliitiline jõud on teinud seda, milleks vekslid välja andis.

Vastajad rääkisid:

-...ega ma nüüd 100% neid ei kontrolli, mida nad on teinud...ma pole niimoodi konkreetset jälginud, et näed – lubasid seda, aga pole täitnud...

-... valimine on sel hetkel, kui ta toimub tähtis, aga enda elu muutub kohe varsti jälle tähtsamaks...

-...ma jälgin hiljem küll, aga ma ei saa sinna midagi enam teha... siis poliitika jääb juba kaugeks...

6.5 Erakondade eelnevate aastate teod

Hinnang eelnevate aastate tegudele antakse suuresti meediast meelde jäänud skandaalide põhjal:

Vastajate kommentaarid:

...tavaliselt mustad teod jäävad meelde...maailmavaade on see, mis nad välja hüüavad, aga tegelikult ikka loevad teod...

...kui ta on ületanud kiirust või sõidab purjuspäi, siis see ei kõiguta mind...aga kui ta on ikka raha tasku pannud, siis on halb....isiklikud teod ei tohiks tööd segada...

6.6 Erakondade maailmavaateline suundumus

Erakondade maailmavaatelised suundumused ei pakkunud diskussioonides kõneainet. Erakondade teatud erinevusi maailmavaates tajuti, kuid sel teemal ei osatud arutleda.

6.7 Valimiste-aegsed reklaamikampaaniad

Kuivõrd valimisteemalised kampaaniad ei ole hetkel aktuaalsed, ei mäletanud ka vastajaid neid. Meelde olid jäänud vaid huvipakkuvatena valimiste ajal korraldatavad teledepatid, kus poliitikut vahetult omavahel mingi probleemi üle diskuteerivad.

6.8 Valimisotsuse ajastatus

Tavaliselt valivad osalejad sobiva kandidaadi välja aegsasti enne valimisi ning arvestavad valimiste päevaga juba varem ette.

6.9 Riigikogu vs omavalitsuse valimised

Omavalitsuse valimistesse suhtusid vastajad leigemalt. Seda vaatamata mõlemas grupis diskussiooni alguses kõlanud väitele, et omavalitsused on rahvale lähemal. Paide grupp pidas ka positiivseks, et üks ja sama inimene töötab nii kohalikus omavalitsuses kui ka Riigikogus. *“...kui ta on osav vend, siis ta kaupleb siia /Paidesse/ häid asju – kasulik...”,* väitis üks osaleja.

Vastajate väiksem huvi omavalitsuste valimisse taandub meedia väiksemale huvile omavalitsuste valimisse.

Tabel 1: (vt. ankeet lisas)**Osalejate valimisaktiivsus riigikogu ning kohalike volikogude valimistel:**

RIIGIKOGU

	PAIDE	TALLINN
1992	5 vastajat	6 vastajat
1995	5 vastajat	3 vastajat
1999	5 vastajat	4 vastajat

KOHALIK OMAVALITSUS

1993	2 vastajat	4 vastajat
1996	3 vastajat	2 vastajat
1999	4 vastajat	2 vastajat

6.10 Valimisusu taastamine

Usk valimistesse tuleks skeptikutest osalejatel tagasi, kui enda elujärg märgatavalt paraneks.

7 VALIMISSÜSTEEM

Valimissüsteemist on vastajatel väga ähmased ettekujutused. Kogu süsteem tundub keeruline. Seda olid vastajad märganud, et see inimene, kelle poolt häääl anti, ei pruugi pääseda Riigikokku. Samas ei tunta selle vastu huvi, miks nii juhtub ja kuhu lähevad need hääled, mida sellele kandidaadile anti. *“Mina ei viitsi süveneda sellesse”*, oli ühe vastaja kokkuvõttev arvamus. Valimiste praegust korda võeti paratamatusena – seadus on selline, mis seal ikka parata. Vastajad ei ole juurelnud selle üle, kas selline valimissüsteem on õiglane ja kas Riigikokku pääsevad õige inimesed.

Vastajate distantseeritus sellest teemast tulenes ka viimaste valimiste ajalisest kaugusest. Muud teemad on valimised tuhmimaks muutnud.

Valimissüsteemist rääkides olid vastajate rõhuasetused järgmised:

- Isik, keda valitakse sõltub oma tegevuses erakonnast ning teistest Riigikogu liikmetest

Samas on vastajad selle suhtes mõistvad. Poliitilistelt jõududelt oodataksegi koostöötahet ja kompromissivalmidust – ükski erakond ei suuda valitseda üksi, peab teistega kokku leppima.

- Ei ole informatsiooni, kas vastaja hääle saanud kandidaat pääses Riigikokku
- Ei ole võimalik valida lemmikkandidaati

Väljavõtte diskussioonist:

-...tahad hääletada kellegi poolt, aga ta on hoopis teises jaoskonnas...mõtled küll, et selle poolt võiks hääletada...

-...täitsa tundmatule pead hääle andma...

-...mul on ka olnud see probleem...

Selles mõttes eelistaksid eriti Tallinna vastajad üleriigilisi nimekirjasid.

Väljavõtte diskussioonist:

Moderator: kas te hoiate oma saadikul “silma peal”?

Vastajad:

...üldnimekirja puhul saaks rohkem silma peal hoida...sa valid konkreetsest erakonnast ühte inimest...kui Andra Veidemann on valitud, siis ma vaatan kogu aeg, et ta on tänu minule seal...

...ma tunnen huvi, ma tahan näha, et ta teeb poliitikat...

...kui sa pole teda ise valinud, siis ei huvita...

moderaator: *kas te teate, kas Teie valitud kandidaat, pääses Riigikokku?*

Vastajad:

...ei mäletagi, keda valisin...erakonda mäletan küll...

...jah, niikuinii see, keda oleks tahtnud valida, pole minu ringkonnas...

...sellepärast on tunne ka, et päris otseselt ei osale ikka selles asjas...

- Valimisringkondade nimekirjad

Paide vastajad leidsid, et üleriigilistele ühtsetele nimekirjadele üleminek vähendaks kohalike liidrite võimalust valitud saada. Järvamaalt valitud saadikuid teatakse hästi ja hinnatakse.

Vastajate kommentaarid:

...oma piirkonnast valid ikka tuttavat...

...kohalike hääled lähevad ju üldse kaduma siis...

...kui igast maakonnas oleks esindajad, siis võib-olla oleks isegi üleriigiliste poolt...aga parem oleks valimisringkonnad ikka...

...üleriigiline võib-olla tingiks selle, et sinna jääks aastateks mingid ühed inimesed, ei tekiks juurdekasvu....

...Riigikogus ei tehta ju kohalikku poliitikat – vahet ei ole, kas ta on Paide inimene või mitte...

- Saadiku tagasi kutsumine

Osaliselt tekitas see segadust, kuna ei suudetud sellist protseduuri ette kujutada. Kohe tekkis ka küsimus, kes peaks saadiku tagasi kutsuma. Tallinna grupis leiti, et see on erakonna ülesanne.

8 ETTEKUJUTUSED RIIGIKOGU LIIKMETEST

**Vastajatel paluti kujutada ette, et nad vaatavad alguses filmi / saadet "Ühe riigikogu liikme tavaline päev". Seejärel paluti vastajatel ette kujutada, et nad vaatavad filmi / saadet "Ühe ideaalse riigikogu liikme päev". Filmist/saatest räägiti kaadrite kaupa. Sellise lähenemise eesmärk oli panna vastajates olevad ettekujutused elama; liikuma. Oma igapäevases elus ei mõtle tavainimene riigikogu liikmete olemuse ning rolli üle väga palju järele, vaid pigem võtab sellel teemal informatsiooni vastu passiivselt. Filmikaadrite tehnika kasutamise mõte oli panna need informatsiooni ladestused liikuma.*

8.1 Kokkuvõte

Paide grupp:

Vastajad pidasid riigikogu vähe usaldusväärseks ja kritiseerisid riigikogu liikmete vähest töötahet. Ettekujutust riigikogu liikmest mõjutab kõige tugevamini meedia poolt loodud stereotüüp.

Samas andsid vastajad endale aru, et Riigikogu liikmetel on vaba aega väga vähe. Osalejad olid väga üllatunud riigikoguliikmete tööülesannete paljususe üle. Meedia keskendub ju peamiselt istungitele.

Riigikogu liikmete tegevusest põhjalikumal kõnelemisel tuli välja, et tegelikult ei olnud vastajatel neile kui poliitikutele eriti palju ette heita. Samas Riigikogu ja erakondade ebarahuldavat tööd võetakse otsekui mingi fataalse paratamatusena.

Tallinna grupp:

Tallinna grupis sai Riigikogu usaldusväärsuselt teise koha. Sellegi poolest löid Riigikogu liikmete tegevust kirjeldades välja üldlevinud stereotüübid – käivad Toompeal istumas ja kätt tõstmas. Pärast teemasse sisseelamist mõõnsid vastajad, et tegelik olukord kindlasti nii hull ei ole nagu meediast paistab. Usuti, et Riigikogu liikmel on tegelikult tööd küllaltki palju. Riigikogu liikme täpseid tööülesandeid vastajad siiski nimetada ei osanud. Üldiselt tuli Riigikogu liikmetega seoses meelde rohkem negatiivset kui positiivset, kuna skandaalidest on olnud rohkem lugeda. Samas peetakse oluliseks, et Riigikogu liikmest pressis räägitaks – siis jääb mulje, et tegemist on tegusa inimesega.

Riigikogu ja Tallinna linna volikogu liikmed kipuvad tallinlastest valijatel segi minema.

Riigikogu liikme portree:

- Kiire elutempo
- Ambitsioonid
- Pereinimene, kuid perele ei jätku aega
- Peab imagot tähtsaks – teeb seda, mis on “in”
- Tähtsustab eneseteostust
- Tähtsustab materiaalist kindlustatust
- Vabadust vähe – kogu aeg pinges ja esindusfunktsioonis
- Lai silmaring

Ideaalid:

Vastajad ootaksid Riigikogu liikmetelt rohkem pühendumist, missioonitunnet ning rahvalähedust.

8.2 Film vastajate peades kaadrite kaupa:

TÖÖD JA TEGEMISED

Paide grupp:

Paide grupp usaldas riigikogu väga vähe. Riiklike institutsioonide pingereas jäi riigikogu viimasele kohale.

Olemasolevad ettekujutused riigikogu liikme tööpäevast:

...istuvad seal koos, üks on ees, loeb seadusi ette....

...hommik algab lehelugemisega... nüüd äkki ei krõbistata paberiga, ma pole enam vaadanud, nüüd võibolla vaatavad arvutist... varem algas küll lehekrõbinaga...

...siis see, kuidas ta kuskilt jookseb ja kindlasti on mingid ajakirjanikud. Kuskil koridoris või kuskil väljas....

...ja nagu lehed kirjutavad, hommikusel istungil võibolla mõni tukub....ma ei usu, et nad kõik on nii erksad...

-...mis küsimus neil parasjagu pooleli on, sellega nad tegelevad... loevad või... loevad seal mingisuguseid... neil on mingid paberid ees, vaatavad neid. ...

-...kui nad väsinud on või vihased, siis ütlevad üksteisele halvasti....

-...ma pole seda eriti vaadanud...vahel kui ma ette tean, siis teen teleka lahti... aga kui juhuslikult, siis vaatad, et mõni lausa tukub seal, lehte loevad, vahepeal jääb mulje, et nad ainult uimerdavad seal... kaklemist on ka väga palju... just omavahelise jagamise peale läheb palju aega...vahel ootad, et mõni otsus ka ikka sünniks...

-...Riigikogu lihtliikme hommik algab minu arvates nii, et ta mõtleb enda jaoks vabandusi, miks mitte tööle minna...kui ta seda ei leia – tavaliselt ta leiab – aga tööle nad lähevad tavaliselt siis, kui on mingi hääletamine...

Seejärel näidati vastajatele järgmist nimekirja riigikogu liikme tööülesannetest:

RIIGIKOGU LIIKME TÖÖÜLESANDED

- Valijate esindamine
- Seaduste (s.h. riigieelarve vastuvõtmine)
- Täitevvõimu (valitsuse) kontroll
- Valijatega ning huvigruppidega suhtlemine (kohtumised, kirjad)
- Konfliktide ärahoidmine (poliitilised kompromissid)
- Töö komisjonides
- Töö fraktsioonis ja erakonnas
- Riigi esindamine rahvusvahelises suhtlemises

Üks vastajate peamisi reaktsioone oli, et nii paljude ülesannetega on ühel inimesel raske toime tulla.

Väljavõte diskussioonist:

-...kui ta on ainult Riigikogu liige, siis ta tõesti võib-olla tuleb toime nende kõigiga...aga kui tal on sada asja, siis selge see, et ta ei jõua...

-...see ei olegi nii, et üks inimene jõuab kõiki asju teha...üks teeb ühte asja, teine teist...

Üllatavad tööülesanded:

-...rahvusvahelised suhted

-...mõni võib esineda rahvusvahelistel üritustel, aga et otseselt kogu fraktsioon või riigikogu, seda ei...

-...valitsuse kontroll...kõik nad ei saa ju kontrollida valitsuse tööd...

Olulised tööülesanded:

- töö komisjonides; fraktsioonides; erakonnas*
- valijatega suhtlemine*
- seaduste vastuvõtmine*

Tallinna grupp:

Tallinna grupp pidas riigikogu usaldusväärsemaks – riiklike institutsioonide pingereas oli riigikogu teisel kohal.

Olemasolevad ettekujutused riigikogu liikme tööpäevast:

- ...lähed sinna ja kui seal on mingi asi, teed selle ära, kui ei, lähed minema... Kui on vaja kätt tõsta, siis tõstad. Erakonnast öeldakse, mille poolt pead tõstma.*
- ...võib-olla on seal asju, milles ta pole üldse kompetentne, ei saa arugi...*
- ...keegi erakonnas loeb läbi, ütleb, mille poolt hääletada...*
- ...ma ei saa olla objektiivne, sest meie ettekujutus on kujunenud läbi meedia... ma kujutan ette, et nad teevad tööd... päris see pila, mida näidatakse, et keegi haigutab, päris nii see ka ei ole...*
- ...teevad töid nagu teisedki inimesed... midagi erilist, mingeid erilisi soodustusi pole....*

Ka tallinlaste hulgas tekkis mõningane kahtlus, kas riigikogu liige suudab kõiki nimekirjas olevaid tööülesandeid täita:

Moderaatori küsimus: *kas riigikogu liige täidab kõiki loetletud ülesandeid?*

Vastajad:

- ...need on jaotatud...*
- ...eks nad kõike teevad...*
- ...kursis on, aga kõike asju küll ei jõua teha...*

Üllatavad tööülesanded:

- ...kohtumine valijate ja huvigruppidega...kui on valimised, siis on propagandad ja reklaamid, nüüd pole enam kippu ega kõppu...kes tuleks küsima, et kas teil on midagi paremaks läinud või ei...*
- ...konfliktide ära hoidmine – milliseid konflikte on nad ära hoidnud?*
- ...minu meelest nad just otsivad neid...*

VABA AEG

- ...24 tunnist jääb puudu...
- ...tunne on küll jah, et palju ei ole aega...
- ...ma olen lugenud, et istuvad seal kohvikus...
- ...esinduslikus spordisaalis veedavad aega...
- ...Kuutsemäel on nad ka...
- ...käib pidutsemas....
- ...on kodus...

KODU

- ...ei ela puumajas...
- ...ei ela üheksakordses majas...
- ...esimene moment on Villu Reiljani jahisaal, kus tal need sarved on seina peal...
- ...need on need Kroonika pildid, mis tulevad meelde....
- ...sellised lainelised kardinad ja sellised uhked toolid suures toas...
- ...Kopli kandis vist ei ela...Kadrionus, Pirita kandis...
- ...keslinnas elab...
- ...kes on noorem, see elab oma majas ja on võtnud suured laenud peale...kes on 55 ja üle, see elab oma mustaka või lasnaka korteris ja sisustab seda...

MÕTLEB ELULE

- ...kas nüüd riigikogu liige sportlik on, aga ta peab näitama, et ta on...
- ...pere on ka in...mul on lapsed ja ma viin nad hommikul kooli ja lasteaeda ja nad tegelevad selle ja teise ja kolmanda asjaga....
- ...ma arvan, et tal ei ole eriti pere jaoks aega...
- ...seda tehakse rohkem näitamiseks...
- ...lastele hariduse andmine on neile oluline...
- ...oma pere ja suhtlusringkond ja suguvõsa...ma kahtlen, et seal on eriti selliseid, kes mõtlevad, et ajavad Eesti asja...
- ...eks ta üks soe koht on, ära tulla ei taha keegi...
- ...eneseteostus oluline - teeb tööd ja nagu me kõik muretseme oma töö pärast, ta muretseb ka....
- ...sarnaselt Tallinna inimestele see probleem, et ma õpin, töötan, jooksen – kõike teen...
- ...kindlasti mõtleb, et kui ta ära sureb kunagi, siis talle tehakse monument, et näe, millega hakkama on saanud...

VAATAB PEEGLISSE

Näeb praequ inimest, kes on:

- ...enesekindel...
- ...laia silmaringiga...
- ...rõõmsameelne ja rahul...
- ...tunneb ennast natuke paremini, natuke tähtsamana...
- ...tunneb materiaalselt kindlustatuna ennast...
- ...kodus ka ülikonnas ja lipsuga...kindlalt võib tunda, aga mugavalt ta ennast küll ei tunne seal ülikonnas...

Ideaalis peaks nägema inimest, kes on:

- ...äärmiselt töövõimeline ja asjalik...
- ...kohusetundlik...
- ...ei tohiks ükskõikne olla...
- ...enesekeskne ei tohiks olla...
- ...aus peaks olema...
- ...oma arvamustes jõuline, oma erakonna sees kompromissialdis ...

ELULUGU

kõrgem haridus, oskab võõrkeeli, erineva haridustaustaga, erinevate erialade esindajad, vanuselt nii nooremad kui ka vanemad

LOEB RAHA

Praegu:

- ...ikka päris kõike lubada ei saa, aga millestki olulisest ka loobuma ei pea...
- ...nad ei tea, kui palju on elektri hind või kui palju bensiin maksab...
- ...ta võtab auto paagi bensiini täis ja sõidab kuhugi kasvõi iga nädalavahetus...mina saan seda lubada võib-olla kaks korda talve jooksul...
- ...palgaga peaks ikka rahul olema...
- ...eks nad teenivad ka üle keskmise...
- ...raiskavad ka rohkem...

Ideaalis:

Ideaalseks riigikogu lihtliikme palganumbriks pidasid vastajad 10 000 – 15 000 EEK.

- ...*ma võtaks vähemaks praegusest...*
- ...*mina neile rohkem praegu ei maksaks...Järvamaa keskmise ja keskmise palga vahe on nii suur...kui tema palga ajame kuhugi sinna tippjuhtide juurde, siis ta ju kaugeneb...mitte nii, et mina saan miinimumi ja tema saab 60 000 EEK...Rooma riigis olid jõukad, kes maksid peale, et valitsejaks saada...*
- ...*ta ei tohiks käia raha pärast seal...*
- ...*ta tahab teha poliitikat, see on tema missioon siin elus...*
- ...*tavaliste inimeste pension võiks ka olla...*
- ...*kõik me teeme riigi heaks tööd...*
- ...*või siis mingi poolteist tavalist pensioni maksimum, aga mitte nagu praegu...*
- ...*ma ei leia, et arst teeks vähem tööd...*
- ...*selles mõttes me oleme kõik ühe riigi kodanikud, miks tema on parem kodanik....*

9 SPONTAANSELT MEENUNUD RIIGIKOGU LIIKMED

9.1 Paide grupp

Tõnisson

Oviir

Reiljan

Savisaar

Kiisk

Käärma

Taimla

Savi

Kallas

Maripuu

9.2 Tallinna grupp

Reiljan

Sportlased

Oviir

Salumäe

Leinatamm

Kiisk

Veidemann

Lippmaa

10 TAUST: OLULISED SÜNDMUSED, TEEMAD JA PROBLEEMID VASTAJATE ELUS

**Olulistest sündmustest ja probleemidest räägiti vastajatega diskussiooni alustavas – soojendusosas.*

- Märkimisväärsed teemad vastajate elus:

majandus, kohalik linnaelu, hindade tõus, tervishoid, haridus

- Märkimisväärsed sündmused Eesti elus:

erakondade omavahelised võimuvõitlused, lennuki alla kukkumine, presidendivalimised

- Märkimisväärsed probleemid Eesti elus:

roolijoodikud politseis, narkomaania, kodutud, tänavalapsed, tööjõupuudus, kuritegevus

11 VALIMISLUBADUSTE ATRAKTIIVSUS

11.1 Paide grupp

Suure atraktiivsusega lubadused:

1. Turvalisuse ja avaliku korra tagamine, võitlus kuritegevusega
2. Hoolitsus Eesti erinevate piirkondade ühtlasema arengu eest, investeringute suunamine vähemarenenud maakondadesse
3. Inimestele teenimisvõimaluste (uute töökohtade) loomine

Keskmise atraktiivsusega lubadused:

kohal 4-6

Abinõud Eesti rahva iibe tõstmiseks, lastega perede toimetuleku parandamine – tulumaksusoodustused, abirahade süsteem

Riigivõimu tegevuse avalikustamine, esindusorganitesse valitute suurem vastutus oma valijate ees

Haridusvõimaluste parandamine – ühtlase õpikvaliteedi tagamine koolides, õpetajate palkade tõstmine

kohal 7-8

Hoolitsemine nende eest, kes ise endaga toime ei tule – sotsiaalabi ja toimetulekutoetuste suurendamine

Tingimuste loomine maaelu ja põllumajanduse arenguks

Väikese atraktiivsusega lubadused:

kohal 9-15

Soodsa keskkonna loomine majanduse kiireks arenguks – madalad maksud, liberaalsed seadused

Astmelise tulumaksu rakendamine tulude õiglasemaks ümberjaotamiseks ühiskonnas

Euroopa Liiduga liitumine laienemise esimeses ringis (aastal 2004)

Suhete parandamine Venemaaga

Soodsate tingimuste tagamine eesti keele ja kultuuri säilimiseks ja arenguks

Eetika ja vaimsuse au sees hoidmine, uue, koostööl tugineva poliitilise käitumiskultuuri juurutamine

Mitte-eestlaste integratsiooni tõhustamine

Mitte-atraktiivne lubadus:

Riigikaitse arendamine, NATOga liitumine

11.2 Tallinna grupp

Suure atraktiivsusega lubadused:

1. Abinõud Eesti rahva iibe tõstmiseks, lastega perede toimetuleku parandamine – tulumaksusoodustused, abirahade süsteem
2. Hoolitsemine nende eest, kes ise endaga toime ei tule – sotsiaalabi ja toimetulekutoetuste suurendamine

Keskmise atraktiivsusega lubadused:

3. – 7.

Soodsa keskkonna loomine majanduse kiireks arenguks – madalad maksud, liberaalsed seadused

Turvalisuse ja avaliku korra tagamine, võitlus kuritegevusega

Riigivõimu tegevuse avalikustamine, esindusorganitesse valitute suurem vastutus oma valijate ees

Inimestele teenimisvõimaluste (uute töökohtade) loomine

8. Euroopa Liiduga liitumine laienemise esimeses ringis (aastal 2004)

9. Tingimuste loomine maaelu ja põllumajanduse arenguks

Väikese atraktiivsusega lubadused

10-12

Suhete parandamine Venemaaga

Soodsate tingimuste tagamine eesti keele ja kultuuri säilimiseks ja arenguks

Riigikaitse arendamine, NATOga liitumine

Mitte-atraktiivsed lubadused:

Hoolitsus Eesti erinevate piirkondade ühtlasema arengu eest, investeeringute suunamine vähemarenenud maakondadesse

Eetika ja vaimsuse au sees hoidmine, uue, koostööl tugineva poliitilise käitumiskultuuri juurutamine

Mitte-eestlaste integratsiooni tõhustamine

Astmelise tulumaksu rakendamine tulude õiglasemaks ümberjaotamiseks ühiskonnas

LISAD

KVALITATIIVUURINGUD UURIMUSMEETODINA

Kvalitatiivse uurimismetoodika olemus:

Kvalitatiivuuringud keskenduvad inimeste hoiakute ning arvamuste lähtekohtade ning käitumise motiivide uurimisele.

Kvalitatiivuuringud lähtuvad vastaja enda mõttekonstruktsioonidest ning tundepiltidest, mis tulevad ilmsiks vastaja sõnadest, tunnetest, kujutluspiltidest ning assotsiatsioonidest. Seega esitatakse ka uurimustulemused diskursiivses vormis.

Kvalitatiivuuringud võimaldavad teha uurimuse käigus täpsustusi, arvestada nüanssidega, minna sügavuti.

Kvalitatiivuuringu eesmärk ei ole teha üldkogumi kohta esinduslikke üldistusi, vaid näidata üldkogumile omaseid arusaamade kujunemisviise, mõttestruktuure, taustasüsteeme. Kvalitatiivne meetodika on suunatud indiviidi mõistmisele.

Kvalitatiivse uurimismetoodika kasutusvaldkonnad:

- kvalitatiivuuring kui ideede genereerimise vahend – näitab suunda olulistes arengutes
- kvalitatiivuuring kui kvantitatiivsele uuringule eelnev samm – aitab arendada hüpoteese, määratleda vastajate tüüpe, sõnastada küsimusi, täpsustada kvantitatiivse uuringu probleemi
- kvalitatiivuuring kui kvantitatiivsele uuringule järgnev samm – aitab põhjendada kvantitatiivse uuringu tulemusi, seletada ootamatuid tulemusi, mõista suhtumise muutumist mõjutavaid faktoreid
- kvalitatiivuuring kui ainuvõimalik variant – mõned probleemid ei ole kvantitatiivmetooditega uuritavad ja seetõttu on interpretatiivne analüüs selleks ainus võimalus

Levinumad kvalitatiivuuringu meetodid on fookusgrupiintervjuud ja süvaintervjuud.

Levinuim kvalitatiivne meetod on fookusgrupiintervjuu, mida on võimalik kohandada väga erinevate uurimisküsimustega. Fookusgrupiintervjuu tähendab suunavatest küsimustest lähtuvat vestlust, mis kestab tavaliselt 1,5-2 tundi. Fookusgrupid jagunevad mini-, keskmise ja maksimaalse suurusega gruppideks, kus osalejaid on vastavalt 4-5, 7-8 ja 10. Vestlus salvestatakse audio- või videolindile.

VASTAJATE NIMEKIRI

17. detsember, 2001 Paide

Nimi	Vanus	Amet
Rain	35-45	ehitaja
Dagmar	25-35	müüja
Silja	35-45	kodune
Marje	35-45	lasteaiakasvataja
Tiina	25-35	teenindaja
Maire	25-35	teller
Ivo	25-35	ametnik

18. detsember, 2001 Tallinn

Nimi	Vanus	Amet
Ruth	35-45	reatöötaja
Helgi	35-45	trammijuht
Raivo	35-45	meister
Argo	35-45	FIE
Marje	25-35	tööstus
Sivert	35-45	autojuht

EESNIMI.....

ANKEET

1. Kas Te käisite valimas Riigikogu

	Jah	Ei	Ei mäleta
1992 aastal	1	2	3
1995 aastal	1	2	3
1999 aastal	1	2	3

2. Kas Te käisite valimas kohaliku omavalitsuse volikogusid

	Jah	Ei	Ei mäleta
1993 aastal	1	2	3
1996 aastal	1	2	3
1999 aastal	1	2	3

3. Järjestage usaldusväarsuse põhjal järgmised Eesti riigi institutsioonid: *Number 1 kõige usaldusväärsem, number 2 usaldusväärsuselt teisel kohal jn*

AJAKIRJANDUS
RIIGIKOGU
EESTI PANK
PRESIDENT
KOHUS
VALITSUS
AMETIÜHINGUD
ERAKONNAD

Millised alljärgnevatest valimislubadused paneksid Teid eelkõige hääletama neid lubadusi andnud poliitiliste jõudude poolt? (VIIS OLULISEMAT)

Soodsa keskkonna loomine majanduse kiireks arenguks – madalad maksud, liberaalsed seadused	
Abinõud eesti rahva iibe tõstmiseks, lastega perede toimetuleku parandamine – tulumaksusoodustused, abirahade süsteem	
Euroopa Liiduga liitumine laienemise esimeses ringis (aastal 2004)	
Suhete parandamine Venemaaga	
Turvalisuse ja avaliku korra tagamine, võitlus kuritegevusega	
Soodsate tingimuste tagamine eesti keele ja kultuuri säilimiseks ja arenguks	
Haridusvõimaluste parandamine – ühtlase õpikvaliteedi tagamine koolides, õpetajate palkade tõstmine	
Hoolitsemine nende eest, kes ise endaga toime ei tule – sotsiaalabi ja toimetulekutoetuste suurendamine	
Hoolitsus Eesti erinevate piirkondade ühtlasema arengu eest, investeeringute suunamine vähemarenenud maakondadesse	
Tingimuste loomine maaelu ja põllumajanduse arenguks	
Eetika ja vaimsure au sees hoidmine, uue, koostööl tugineva poliitilise käitumiskultuuri juurutamine	
Mitte-eestlaste integratsiooni tõhustamine	
Riigivõimu tegevuse avalikustamine, esindusorganitesse valitute suurem vastutus oma valijate ees	
Astmelise tulumaksu rakendamine tulude õiglasemaks ümberjaotamiseks ühiskonnas	
Inimestele teenimisvõimaluste (uute töökohtade) loomine	
Riigikaitse arendamine, NATOga liitumine	

DISKUSSIONIJUHEND

1. SISSEJUHATUS

1. Moderaator tutvustab uurimuse eesmärgi ja fookusgrupi reegleid
2. Vastajad tutvustavad ennast - nimi, tegevusala

2. ARUSAAMAD RIIGIST, KODANIKUST, 30 minutit POLIITILISEST SÜSTEEMIST

1. Mis huvitab Teid ühiskonnaelus? Mis on Teie jaoks oluline? Mis puudutab Teid? Mille kohta loete ajakirjandusest, räägite sõprade/tuttavatega?
2. Millised sündmused on jäänud sellest aastast meelde?
3. Mis rõõmustab Teid, mis kurvastab Teid Eesti riigis?
4. Mis on Teie jaoks riik? Mis teeb ühest maast riigi?
5. Kes juhivad riiki?
6. Süsteemimudel – erakonnad, riigikogu, valitsus, president, omavalitsused!

suurus – võimsus; värv – seosed, emotsioonid; kaugus/lähedus
võimukeskmele; parema käe positsioon; koostöönooled.

7. Millised on erinevate osade tööülesanded?
8. Kus Teie ise asute selles struktuuris? Kuidas Teie kodanikuna osalete riigi juhtimises?
9. Mida tähendab Teile kodanikuks olemine? Mille poolest erineb kodanikuks olemine teistest rollidest – inimene, eestlane, abikaasa, lapsevanem jne olemisest?
10. Milline on Teie suhtumine sellesse, et tulete kellegagi kokku ja loote ühenduse mingi teema, probleemiga tegelemiseks? Minna tagasi esimeses punktis mainitud huvide juurde!

3. VALIMISKÄITUMINE 30 minutit

1. Milline roll on valimistel Teie elus?
2. Millistel valimistel olete osalenud? Ankeedi põhjal! Miks olete osadel valimistel osalenud ja osadel mitte?
3. Kas riigikogu ja omavalitsuste valimised erinevad Teie jaoks millegi poolest? Kuidas?
4. Mida Te ootate valimistelt? Mida nad tähendavad Teie jaoks?
5. Kuivõrd tunduvad tagantjärele Teie valikud õiged? Millised on Teie kogemused?
6. Vastajad täidavad individuaalselt ülesande valimispõhimõtete kohta! Seejärel kommenteerib iga vastaja talle omast valimiskäitumist.

7. Seejärel arutatakse grupis veelkord järgmisi põhimõtteid:

- isiku või erakonna valimine

-kumba valimine tagab rohkem, et õiged inimesed pääsevad riiki juhtima?

- valimiste-aegsed meediakampaaniad aitavad mind hääletusotsuse tegemisel

-millist infot olete saanud meedia/reklaamikampaaniatest? millised meenuvad?

-kuivõrd reklaamikampaaniad aitavad õiget inimest/erakonda valida?

- lähtun hääle andmisel erakondade maailmavaatelisest suundumusest

-kuivõrd maailmavaatelisest suundumusest lähtumine hääletamisel tagab õigete inimeste pääsemise riiki juhtima?

- lähtun hääle andmisel erakondade lubadustest probleemide lahendamiseks ning ühiskonnaelu paremaks korraldamiseks

-kuivõrd erakondade valimislubadustest lähtumine hääletamisel tagab õigete inimeste pääsemise riiki juhtima?

-millised valimislubadused Teile meenuvad?

-millised lubadused ajendaksid Teid seda lubaduste andjat valima?

8. Millest lähtuvalt kavatsete tulevikus hääletada? Millega oleks mõttekas arvestada?

9. Skeptikutele – mis annaks Teile usku valimisosalusse? Aita: usaldusväärne isik, uus erakond, ühiskondlik kriis, rahulik areng?

4. RIIGIKOGU LIIKMETEGA SEOTUD SUHTUMISED JA OOTUSED 30 minutit

1. Kujutame ette, et lähete kinno vaatama filmi “Ühe tavalise riigikogu liikme päev”? Millised kaadrid meie silme eest mööda jooksevad?

tegemised, vaba aeg, inimtüüp, taust/kogemused, perekond, kodu, ellusuhtumine, materiaalne kindlustatus

2. Vastajatele näidatakse tahvlil riigikogu liikme tööülesandeid. Millised riigikogu liikme tööülesanded on Teile üllatuseks?

3. Kujutame ette, et filmile tuleb järg “Ühe ideaalse riigikogu liikme päev”? Millised kaadrid oleksid teistsugused võrreldes esimese osaga?

tööülesanded, vaba aeg, perekond, kodu, ellusuhtumine, materiaalne kindlustatus – palk, pension.

4. Milline on ideaalne riigikogu liige inimesena? Vanus, haridus, professionaalsed oskused, kogemused, iseloom, keelteoskus?
5. Milline inimene ei tohiks ta mitte mingil juhul olla?
6. Millised praeguse riigikogu liikmed meenuvad? Tahvlile!
7. Milline riigikogu liige on kõige lähemal ideaalile? Kas on oma lemmik riigikogu liikmete hulgas?

5. SUHTUMINE EESTI VALIMISSÜSTEEMI 20 minutit

1. Teie annate valimistel hääle ja inimeste häälte põhjal moodustub 101 liikmeline riigikogu? Kuidas see toimub?
2. Mida arvate Eesti valimissüsteemist? Mis on jäänud Teile meelde Eesti valimissüsteemist? Kuivõrd arusaadav see on? Kuivõrd õiglane see Teile tundub?
3. Vastajatele esitatakse paberil Eesti valimissüsteemi lühike kirjeldus! Kui teate nüüd täpsemalt valimissüsteemist, siis mida arvate sellest?
4. Mis muudaks Teie hinnangul valimissüsteemi arusaadavamaks/õiglasemaks?
5. Küsida arvamust järgmiste muudatusettepanekute kohta:
 - mandaadid jaotatakse ainult valimisringkondades
 - on ainult üleriigilised nimekirjad
 - puhtad isikuvalimised
 - valimiste ajastatus
 - võimalus kandideerida ainult kas omavalitsusse või riigikokku
 - valijatel võimalus kutsuda Riigikogu saadik tagasi
 - valimisnimekirjade pikkuse piiramine

6. KOKKUVÕTVAD KOMMENTAARID 5 minutit

VÄRBAMISJUHEND

Tere, minu nimi on.....ja helistan Teile turu-ning arvamusuuringute firmast Turu-uuringute AS. Hetkel uurime riigi juhtimisega ning valimistega seotud ootusi elanikkonnas. Kas Teil on hetk aega ning huvi sel teemal rääkida?

1. jah

2. ei

JÄTKA

LÕPETA

Alustuseks esitan Teile küsimuse valimistes osalemise kohta Eesti iseseisvusperioodil.

Kas Te,

1. olete alati käinud valimas

2. olete enamasti käinud valimas

3. Te ei käi kunagi valimas

4. ei mäleta

JÄTKA

JÄTKA

LÕPETA

LÕPETA

Kuivõrd olete huvitatud poliitikast?

1. olete väga huvitatud

2. olete mõningal määral huvitatud

3. ei ole üldse huvitatud

LÕPETA

JÄTKA

LÕPETA

Kas Te kuulute mõnda poliitilisse erakonda/parteisse?

1. jah

2. ei

LÕPETA

JÄTKA

Vastaja sugu (MÄRGI ISE!):

1. naine

2. mees

KVOOT 5

KVOOT 5

Vastaja amet.....

NB! Vastaja peab ametilt olema reatöötaja või alam/keskastme spetsialist. Vastaja ei tohi töötada/olla töötanud riigi juhtimise sfääris; õppida/olla õppinud poliitikateadust. Vastaja ei tohi ei tööalaselt ega ka vabatahtlikult olla olnud seotud valimiste organiseerimisega. Vastaja ei tohi olla töötanud ega töötada uuringufirmas ning meedias.

Vastaja haridustase:

1. põhiharidus

2. kesk-ja keskeriharidus

3. kõrgharidus

LÕPETA

JÄTKA

LÕPETA

Vastaja vanus:

1. alla 25	LÕPETA
2. 25-35	JÄTKA / KVOOT 5
3. 35-45	JÄTKA / KVOOT 5
4. üle 45	LÕPETA

Vastaja sissetulek pereliikme kohta kuus:

1. alla 2000 EEK	LÕPETA
2. 2000 – 4000 EEK	JÄTKA
3. üle 4000 EEK	LÕPETA

KUI VASTAJA SOBIB KÕIGILE KRITEERIUMITELE, SIIS JÄTKA:

Viime läbi riigivalitsemise-ning valimistealast uurimust vestlusgrupina. See tähendab, et kutsume **18. detsembril kell 18. 00** Turu-uuringute ASi vestlusele umbes 8 inimest. Uurimuse eesmärk on selgitada välja, kuidas suhtutakse riigi juhtimis-ning valimissüsteemi Eestis ning üldiselt praegusesse poliitilisse olukorda. Me ei eelda, et Teil peaks olema eriline huvi poliitika vastu ja et Te peaks olema väga informeeritud poliitilistel teemadel. Meid huvitavad lihtsalt Teie arvamused ning suhtumine praegusesse poliitilisse olukorda – riigi juhtimisse ning valimistesse. Vestlus toimub kohvilaua ääres ning Teie ajakulu korvame 100 EEK Kaubamaja kinkekaardiga.

VASTAJA KONTAKTANDMED:

NIMI.....
AADRESS VÕI E-MAIL.....
MOBIILTELEFON.....
VÕI MUU KONTAKTTELEFON.....

Vastajale on saadetud kutse.....

Vastaja on üle helistatud.....

kelle poolt.....

Pärast üle helistamist vastaja:

1. on jätkuvalt nõus tulema
2. ei saa tulla: põhjus:.....

Tagan, et vastaja on värvatud vastavalt etteantud tingimustele ja ta ei tunne teisi osalejaid fookusgrupis.

VÄRBAJA NIMI:.....

VÄRBAJA ALLKIRI:.....